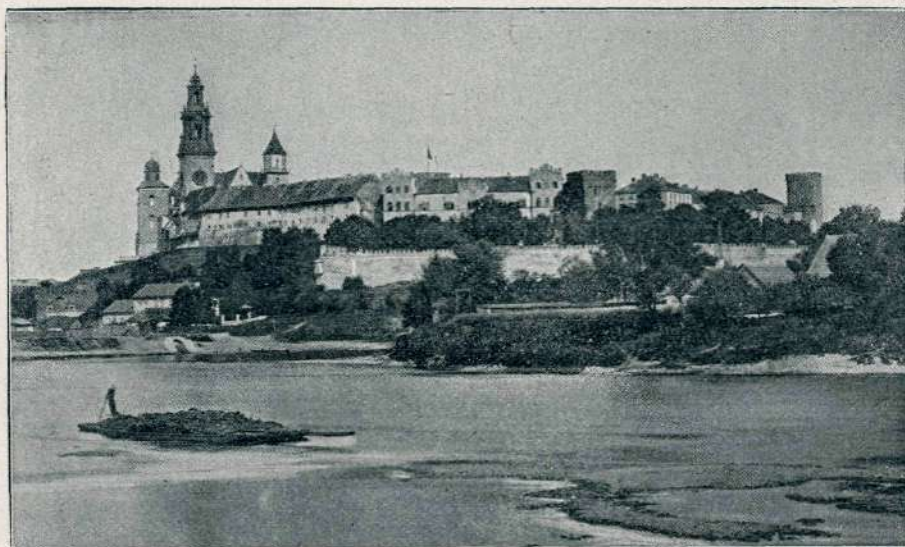

apostolske gorečnosti in vneme za katoliško življenje, pravi „codex“ za duhovnike lavantinske škofije.

Geschichte der Musik in Wien. Von dr. Josef Mantuani. Erster Theil. Von der Römerzeit bis zum Tode des Kaisers Max. Mit vielen in den Text gedruckten Illustrationen und Notenbeispielen, zwei Tafeln und einem Anhang von 54 Musikstücken. Wien 1904. Druck und Verlag von Adolf Holzhausen, k. u. k. Hof- und Universitätsdruckerei. Vel. 40. Str. 458.

S posebnim ponosom smo vzeli v roke to izredno knjigo. Pisatelj je naš rojak, znan že po svojih glasbeno-zgodovinskih delih, in da je ravno Slovenec spisal zgodovino dunajske

G. pisatelj začenja z rimsko dōbo. Glasba starih Rimljanov, zlasti na dvoru Marka Avrelija, znanega cesarskega filozofa, daje pisatelju priložnost, da razpravlja o starorimskih godalih in pihalih, nato pa se bavi z glasbo prvih krščanskih časov. V markantnih potezah popisuje prehod od starorimske do prve krščanske kulture in glasbo kot izraz te nove omike. Petje, gledišče, narodne pesmi in umetno pesništvo cerkveno in posvetno, latinsko in nemško, krščansko in pogansko, mu dajejo dovolj priložnosti, da dobi gradivo tudi za splošnovažne kulturne sodbe. Zgodovinski viri se pomnože od Rudolfa Habsburškega dalje. Ravno avstrijske dežele so ono torišče, na katerem se dajo zasledovati početki vseh vrst pesništva in glasbe — od pravljicne epike do cerkvene pesmi in

KRALJEVI GRAD WAWEL V KRAKOWU.

glasbe, nam je ravnotako v čast, kakor da je pred štirimi stoletji Ljubljčan Jurij Slatkonja kot dunajski škof reformiral glasbo na dvoru in v cerkvi.

Starinsko društvo dunajsko izdaja monumentalno delo „Geschichte der Stadt Wien“, in dr. Mantuani popisuje zgodovino dunajske glasbe, katere prvi del — do smrti cesarja Maksimilijana I. — je ravnokar izšel. Dr. Mantuani je pokazal v tej knjigi svoje silno obsežno zgodovinsko znanje, ki ni le strokovno glasbeno, ampak obsega ves kompleks kulturno-zgodovinskih vprašanj. Knjiga je osnovana na najširšem temelju in bo živo zanimala vsakega kulturnega zgodovinarja.

nežne lirike ali celo politične satire. Mnogo jako zanimivih podrobnosti za početke nemške pesniške umetnosti je tu nabranih, s katerimi se ne moremo obširneje baviti. A za nas je zanimiv tudi ta del, ker je vplival gotovo tudi na naše kraje in podal snov marsikateri pesmi, ki je nastala pri nas. Zanimive so latinske pesmi iz tega časa, n. pr.:

Ludunt super gramina
virgines decorae,
quorum nova carmina
dulci sonant ore . . .
Ergo nostra concio
psallat cum tripudio
dulci melodia . . .

Vpliv Italije je bil silno močan tudi na Dunaj, in ta vpliv je šel čez naše kraje. Zato je za nas važno posebno to, kar piše gospod pisatelj o cerkveni glasbi v akvilejskem patriarhatu. Cerkev je dala s sveto mašo, z breviarijem in z liturgičnimi spevi mnogo novih elementov za razvoj narodne in umetne pesmi, ker je pri bogoslužju sodelovalo tudi ljudstvo. Tudi ljubavne latinske pesmi so bile tedaj često prikrojene po vzorcu cerkvenih himnov. Gospod pisatelj razpravlja potem, kako so cerkvene pesmi vseh vrst, zložene za razne cerkvene čase in pobožnosti, prihajale med ljudstvo.

Geza pl. Fejervary,
novi ogrski ministrski predsednik.

Najstarejše „glasbene matice“ so bile cerkvene bratovščine, katerih prvo nahaja gospod pisatelj na Dunaju v XIII. stoletju. Kmalu so nastale igre, ki so predstavljale v prvi vrsti biblične motive, naslanjaje se na katoliško bogoslužje. Za enoglasnim petjem nastopa večglasna pesem. V cerkvah so nastopile orglje; pri sv. Štefanu na Dunaju so jih imeli že l. 1334. Dalj časa se pomudi gospod pisatelj pri „meistersängerjih“, ki so pevali svoje pesmi ob sprem-

ljevanju glasbil. Potem pridejo na vrsto plesavci, godci in potujoči pevci. Med njimi so bili ljudje vsake vrste, kakor priča pesem:

Secta nostra recipit
iustos et iniustos
claudos atque debiles,
senio combustos,
bellosos, pacificos,
mites et insanos,
Boemos, Teutonicos,
Sclavos et Romanos.

Torej so bili najbrže tudi Slovenci med to pisano pojočo družbo. Njihova nrvnost je bila različna, kakor tudi njihove pesmi:

Tales versus facio,
quale vinum bibo;
nihil possum facere,
nisi sumpto cibo.

Tako se je poleg nabožne in resne umetnosti razvijala že tedaj lehkomišelna in dovtipna pesem. Proti takim godcem so nastopili cerkveni zbori, ki so obsojali nenrvnost in opominjali posebno duhovnike, da se naj ne družijo s takimi „umetniki“.

Teoretični pouk v petju se je gojil ob cerkvah v posebnih šolah. Od Rudolfa I. dalje se vedno bolj množé cerkvene pevske in glasbene šole, pozneje gojé glasbo tudi vseučilišča, katerih dijaki so se vežbali v prvi vrsti v cerkvenem petju, potem pa gojili tudi kratkočasno glasbo. Ne moremo se spuščati v podrobnosti, a omenimo le „Dvorno kapelo“, ki je imela odločilni vpliv na glasbo in katere prvi voditelj je bil Slovenec Slatkonja.

Hvaležni smo gospodu pisatelju, da se je obširneje ozrl na tega zanimivega moža. Slatkonja, ki je prevajal svoje ime tudi v „Goldpferd“ ali „Chrysippus“, je bil rojen v Ljubljani dne 21. marca 1456. Bil je ljubljanski kanonik in dvorni kaplan cesarja Maksimilijana I. L. 1499. je postal novomeški prošt, leta 1500. župnik v Št. Rupertu, l. 1503. je postal stolni prošt v Ljubljani, 1513 pa dunajski škof. Neminljivih zaslug si je pridobil za glasbo. Bil je cesarjev zaupnik in je izvrševal njegove ideje. Umril je 26. aprila 1522. in je pokopan v stolnici svetega Štefana.

Priloge v glasbenih zgledih in slikah pojasnjujejo besedilo knjige, ki je res monumentalnega pomena za glasbo naše države, in kakor kaže naš površni pogled, ni brez zanimivosti za našo domovino.

Željno pričakujemo nadaljevanja.

Dr. E. Lampe.

